

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

**для студентів спеціальності
051 Економіка**

-

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
2018**

Методичні рекомендації до проходження виробничої практики для студентів спеціальності 051 Економіка / Укладач: Дмитришин М.І. – Івано-Франківськ: 2018. – 16 с.

Рецензенти:

Баран Р.Я. – доцент кафедри гуманітарних та фундаментальних дисциплін Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Тернопільського національного економічного університету, кандидат економічних наук;

Гнатюк Т.М. – доцент кафедри обліку і аудиту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат економічних наук.

Розглянуто і схвалено до друку на засіданні кафедри економічної кібернетики (протокол № 5 від «27» листопада 2017 р.)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Для засвоєння і поглиблення теоретичних знань з підготовки фахівців в області економічної кібернетики, формування у студентів-випускників професійних знань, умінь і навичок їх використання в майбутній роботі, передбачена виробнича практика, яка необхідна для вивчення основ управлінської й організаторської діяльності.

Виробнича практика студентів спеціальності 051 Економіка триває протягом 8 тижнів і передбачає виконання звіту за її результатами відповідно до індивідуального завдання, що видається студентові перед початком практики.

Індивідуальне завдання на практику видається керівником від університету в залежності від теми виконуваної науково-дослідної і випускної роботи. При цьому враховуються особливості підприємства або організації (фірми, акціонерного товариства, банку, податкової інспекції, фінансових органів, промислового підприємства), де студент буде проходити практику.

В індивідуальному завданні встановлюється перелік виробничих екскурсій і тематика навчальних занять, що будуть проводитися на підприємствах і в організаціях у період практики.

За результатами виробничої практики і захисту звіту передбачений диференційований залік.

Учбово-методичне керівництво виробничою практикою здійснює кафедра економічної кібернетики. Кафедра призначає керівників практики, доводить до відома студентів інформацію про бази практики. На основі цієї інформації студенти подають заяву на ім'я завідувача кафедрою з указівкою бази практики. Кафедра перед початком практики проводить спільну нараду студентів і викладачів з метою ознайомлення зі змістом і організацією проходження практики.

За місяць до початку практики кафедра разом з відповідальним за виробничу практику від університету підготовляє й оформляє наказ, в якому

відбиває закріплення студентів-практикантів і викладачів-керівників за базами практики.

Кафедра зобов'язана забезпечити студента-практиканта напрямком на базу практики, щоденником практики, програмою.

Студенти, що проходять практику на підприємствах, у банках, фірмах протягом перших трьох днів після прибуття на базу

з практики повинні оформити і представити в університет повідомлення про початок практики.

Студенти, що проходять виробничу практику в інших містах, представляють повідомлення по прибуттю в університет після закінчення практики. Це повідомлення є документом, що підтверджує своєчасність початку практики в передбачений термін.

Якщо студенти з поважної причини спізнилися в зазначений термін початку практики, то це питання регулюється деканатом.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ І СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Керівництво практикою здійснюється викладачами від університету і керівником практики, якого призначено наказом керівництва підприємства.

Керівником практики від підприємства призначається головний економіст, начальник певного відділу або його заступник. Керівник практики відповідно до графіка доручає роботу практикантам, дає їм відповідні роз'яснення, перевіряє правильність та своєчасність виконання роботи, запису в щоденнику, оцінює якість роботи, що виконується. Керівник практики знайомить практикантів з передовими методами управління, консулює з виробничих питань, стежить за дотриманням трудової дисципліни, перевіряє зміст звітів з практики та дає характеристику кожному студенту. Керівник практики від підприємства має право клопотатися перед директором підприємства про заохочення найкращих студентів-практикантів. Крім того, він може відчужити від проходження практики студентів, які порушили трудову дисципліну або несумлінно виконують свої обов'язки. У цьому випадку

керівник повідомляє відділ кадрів підприємства та університет.

Керівник практики від університету повинен:

забезпечити проведення організаційних заходів перед виїздом студентів на базу практики;

забезпечити строге дотримання проходження практики відповідно до програми і навчального плану;

забезпечити керівництво науково-дослідною роботою;

здійснювати поточне керівництво практикою відповідно до календарного плану.

Керівник від університету приймає звіти, дає відгук і висновок з виробничої практики відповідно до вимог. У звіті з проведення практики керівник дає характеристику бази практики, якості її проведення на

підприємстві і висуває пропозиції щодо вдосконалювання підготовки і проведення практики.

Студенти-практиканти зобов'язані:

за два місяці до початку практики подати заявку на персональне проходження практики;

своєчасно прибути на базу практики;

цілком виконувати завдання, передбачені програмою практики і календарним графіком;

дотримувати правила внутрішнього трудового розпорядку, що діють на підприємстві;

систематично вести щоденник виробничої практики і надати звіт про проходження практики і виконання індивідуальних завдань.

Студент, що не виконав програму практики і одержав негативний відзив або незадовільну оцінку при захисті звіту, буде мати заборгованість з виробничої практики.

МЕТА І ЗАДАЧІ ПРАКТИКИ

Виробнича практика – важливий етап підготовки фахівця з вищою

освітою за спеціальністю 051 Економіка.

Метою виробничої практики є узагальнення, систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних знань студентів за профільюючими дисциплінами, що вивчені, отримання навичок проведення аналізу методів прийняття рішень, інформаційних систем конкретного об'єкта управління з метою самостійного вирішення проблеми побудови моделей оцінки, аналізу і прогнозування функціонування підприємства з використанням сучасних економіко-математичних методів й інформаційних технологій.

Завдання виробничої практики наступні:

1. Зібрати матеріал за темою випускної роботи.
2. Вивчити на практиці сучасні методи прийняття рішень, інформаційного аналізу і моделювання предметної області.
3. Проаналізувати предметну область конкретного об'єкта управління.
4. Ознайомитись зі структурою та функціями системи управління на конкретному підприємстві.
5. Ознайомитись з інструментальними засобами, що застосовуються для створення комплексних моделей оцінки, аналізу і прогнозування стану підприємства в цілому або його окремих підсистем.
6. Вивчити склад та структуру інформаційної бази конкретного підприємства.
7. Ознайомитись зі складом та характеристиками програмного забезпечення, що використовується на підприємстві.
8. Виконати науково-дослідну роботу з розробки напрямків удосконалення системи управління підприємством відповідно до теми випускної роботи.

У результаті проходження виробничої практики студент повинен знати:

загальні методичні питання організації і управління на підприємстві, напрямки їхнього вдосконалювання;

методику дослідження та аналізу предметної області конкретного об'єкта

управління;

склад і економічну сутність задач управління;

методику постановки економічної задачі;

сучасні методи та інструментальні засоби розробки систем управління;

методику застосування пакетів прикладних програм обробки й аналізу даних;

сучасні інформаційні технології, у тому числі мережні, що використовуються для підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень;

уміти:

виконувати аналіз роботи об'єкта управління,

проводити техніко-економічний аналіз фінансових показників діяльності об'єкта управління;

застосовувати системний підхід до управління виробництвом;

здійснювати постановку економічної задачі;

розробляти інформаційне забезпечення проєктованих задач;

проводити інформаційний аналіз та моделювання предметної області з використанням сучасних економіко-математичних методів;

вибирати раціональні моделі прийняття рішень і обґрунтовувати їх ефективність;

проводити ситуаційний аналіз з використанням економіко-математичних методів і комп'ютерної техніки;

аналізувати алгоритми і програми рішення задач з використанням комп'ютерної техніки;

аналізувати стан охорони праці та техніки безпеки в підрозділах підприємства;

придбати навички:

дослідження та аналізу предметної області об'єкта управління;

проведення техніко-економічного аналізу роботи системи управління;

вибору й обґрунтування методів прийняття управлінських рішень;

розробки інформаційного забезпечення конкретної задачі;
оволодіння методами одержання економічної інформації з первинної документації і за допомогою автоматизованих систем обробки й аналізу даних;
проведення наукових досліджень з рішення задач управління за обраною проблемою.

Під час проходження практики студент:

закріплює теоретичні знання, отримані в університеті;

поглиблює навички та вміння, придбані в період проходження науково - виробничої практики на 4 курсі;

акумулює матеріали для аналізу підприємства - бази практики для написання та захисту випускної роботи, збирає і систематизує необхідні матеріали та дані для виконання випускної роботи.

У період практики студенти повинні вирішити наступні задачі:

вивчити загальні функції апарату управління і взаємозв'язок його з усіма службами і підрозділами в місцях проходження практики;

проаналізувати можливості використання економіко-математичних методів і моделей при дослідженні економічних, виробничих, соціальних, фінансових процесів;

набути навички аналізу й обробки інформації про виробничі, соціальні, фінансові процеси за допомогою пакетів прикладних програм і автоматизованих систем, впроваджених на підприємствах, у фірмах і інших місцях проходження практики.

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Програма виробничої практики охоплює наступні роботи: ознайомлення з техніко-економічними показниками бази практики; аналіз існуючої системи управління; аналіз структури управління виробництвом; аналіз застосовуваних моделей прийняття рішень; вивчення сучасних досягнень науки в сфері обчислювальної техніки та економіко-математичних методів;

придбання навичок з моделювання економічних процесів;

ознайомлення з питаннями організації науково-дослідної роботи на підприємстві з прийняття рішень;

придбання навичок ведіння науково-дослідної роботи, підготовки наукових доповідей;

систематизація, закріплення і поглиблення знань зі спеціальних дисциплін, вивчених у вузі;

придбання практичних навичок, знань і вмінь в області професійної й організаторської роботи на промислових підприємствах і в організаціях;

збір матеріалів для випускної роботи.

Програма виробничої практики має наступний графік проходження:

1. Ознайомлення з підприємством (організацією, установою), бесіди з керуючими працівниками підприємства, екскурсії по структурних підрозділах підприємства (2 дні).

2. Вивчення стану управління й організації на підприємстві: аналіз техніко-економічних характеристик підприємства; аналіз фінансового стану підприємства; аналіз структури управління підприємством (організацією) (4 дні).

3. Аналіз методів прийняття рішень, що використовуються на підприємстві (4 дні).

4. Вивчення додаткової літератури з організації виробництва, управління підприємством (протягом практики).

5. Постановка обраної економічної задачі, її докладний опис і формалізація, визначення місця задачі в системі управління підприємством, аналіз інформаційних зв'язків задачі з іншими задачами (6 днів).

6. Збір матеріалу для науково-дослідної і випускної роботи (протягом практики).

7. Аналіз методів розв'язання поставленої задачі на основі вивчення літературних джерел (6 днів).

8. Оформлення звіту з практики (4 дні).

СКЛАДАННЯ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ ТА ЙОГО ЗАХИСТ

Звіт з практики складається в міру збору матеріалу і його оформлення завершується до моменту закінчення практики на підприємстві. Звіт оформляється в текстовому редакторі Word. Обсяг звіту 45 - 50 сторінок. Нумерація розділів, глав, параграфів звіту виконується відповідно до вимог ДСТУ. Сторінки звіту нумеруються в центрі нижнього краю сторінки. На останній сторінці звіту ставиться дата оформлення звіту і підпис студента. Звіт завершується списком використаної літератури.

Звіт повинний включати текстову частину і додатки.

Текстова частина повинна містити наступні розділи, що наведені в табл. 1.

Конкретний зміст звіту з практики визначається особистим завданням, що видано студенту під час від'їзду до бази практики.

Звіт перевіряють і підписують керівники практики від підприємства й університету.

Після повернення з практики студент у триденний термін повинен здати керівникові практики від університету звіт із усіма додатками до нього і характеристикою від керівника практики.

Таблиця 1 – Структура звіту з виробничої практики

Розділ	Кількість сторінок
Вступ	1-2
Загальна характеристика підприємства (організації). Техніко-економічні характеристики підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства	6-8
Структура і функції управління підприємством. Організаційна структура управління	10
Аналіз методів прийняття рішень, що використовуються на підприємстві	4-5
Постановка економічної задачі і її зв'язок з іншими задачами управління. Інформаційне забезпечення задачі	5-7
Огляд різних класів економіко-математичних методів і моделей, що можуть бути використані при рішенні	12-14

даної задачі. Алгоритм розв'язку задачі	
Рекомендації з використання або розробки програмного забезпечення для розв'язку задачі	3-5
Висновки	2
Список використаної літератури	без обмежень
Додатки	без обмежень

У встановлений термін студент повинен захистити звіт про практику перед комісією, призначеною кафедрою економічної кібернетики, і одержати диференційовану оцінку.

Захищаючи звіт про практику, необхідно показати знання загальної теорії управління на підприємстві, довести доцільність своїх пропозицій з удосконалювання організації, управління і прийняття рішень на підприємстві, показати вміння використовувати економіко-математичні методи і моделі при рішенні економічних задач.

ЗРАЗКОВИЙ ЗМІСТ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Звіт, наданий студентом за результатами проходження виробничої практики, повинен мати наступний приблизний зміст.

Вступ.

Вступ повинен містити вказівки щодо об'єкта проходження практики, мети, задач дослідження.

1. Загальна характеристика підприємства (організації, установи).

У даному розділі відображають мету і задачі підприємства, етапи розвитку, форму власності.

Проводиться аналіз сучасної номенклатури виробів і перспективної, коротка характеристика їхніх техніко-економічних показників. Якщо підприємство займається наданням послуг, то необхідно навести спектр і характеристику послуг, що надаються, показники, що відображають вид даної діяльності. Проводиться загальний аналіз зовнішнього середовища підприємства (постачальників, споживачів продукції (послуг) і т. ін.). Якщо

підприємство або установа достатньо великі, то як об'єкт дослідження в період проходження виробничої практики вибирають структурний підрозділ (цех, ділянку, відділ тощо) і показують його мету і задачі, коротку характеристику в загальному процесі діяльності всього підприємства.

У даному розділі приводиться опис техніко-економічних характеристик підприємства і виробничих процесів на основі аналізу техніко-економічної документації. Необхідно провести кількісний аналіз значень показників у динаміці, дати якісну оцінку ситуації, що склалася на підприємстві. Результати аналізу представити у вигляді таблиць, діаграм, графіків.

Цей розділ включає також аналіз поточного фінансового стану підприємства та в порівнянні за декілька останніх років. Результати аналізу представити у вигляді таблиць, діаграм, графіків.

2. Структура і функції управління підприємством.

У даному розділі відображається організаційна структура управління підприємством у вигляді схеми, на якій представлені рівні ієрархії і зв'язки між елементами системи управління. Для наведеної структури управління підприємством проводиться загальний аналіз, визначається тип структури управління. Аналізуються сильні і слабкі сторони представленої структури управління підприємством. Далі для даної структури управління формується склад і зміст функцій управління, задачі управління виробництвом. Результати проведеного аналізу оформити у вигляді таблиці.

3. Аналіз методів прийняття рішень, що використовуються на підприємстві.

У цьому розділі необхідно провести аналіз застосовності в системі управління на підприємства наступних методів: суб'єктивних вимірів, експертних процедур для прийняття рішень, теорії корисності, групових рішень, інтелектуальних і діалогових систем прийняття рішень. Необхідно проаналізувати прийняття рішень в умовах визначеності, в умовах ризику і в умовах невизначеності.

4. Постановка економічної задачі і її зв'язок з іншими задачами

управління.

У цьому розділі необхідно: 1) визначити цілі дослідження; 2) скласти план дослідження; 3) сформулювати проблему (виконати математичну постановку задачі); 4) здійснити збір даних.

Цілі дослідження варто формулювати, виходячи із сутності рішення або рішень, на одержання яких орієнтована випускна робота. Студенту варто особливо подбати про те, щоб формулювання мети роботи не було занадто вузьким. Не можна ставити й достатньо широкі цілі, що, як правило, приводить до даремної спроби відразу вирішити всі проблеми підприємства в рамках одного всеосяжного дослідження.

Формулювання проблеми є одним з найважливіших етапів дослідження. Цей етап включає додаткові обговорення з керівником підприємства, керівниками структурних підрозділів, часто приводить до перших контактів зі штабним і лінійним персоналом, а також вимагає збору даних, що забезпечують чітке розуміння наступних моментів: у чому складається суть проблеми, що мала місце в минулому, чого варто очікувати в майбутньому і який характер співвідношень між змінними досліджуваної задачі. На основі отриманих результатів формується загальна схема побудови економіко-математичної моделі досліджуваної проблеми й визначається напрямок всієї подальшої роботи. Важливість даного етапу досліджень обумовлює необхідність його детального обговорення з керівниками практики від підприємства і від ВНЗ.

Необхідно вказати, які з питань, пов'язаних з формулюванням проблеми наукового дослідження, вже були вирішені в рамках курсових та науково-дослідних робіт, що проведені студентом протягом попереднього часу навчання. Необхідно визначити, як процес паралельного або послідовного дослідження часткових проблем може привести до рішення всієї проблеми цілком. Це особливо часто необхідно в тих випадках, коли розглянута проблема охоплює широку й складну сферу діяльності організації.

Також на цьому етапі відбувається збір вихідних даних, необхідних для вирішення сформульованої проблеми. Необхідно встановити точний перелік

змінних, виділити керовані і некеровані змінні, встановити границі періоду часу, за який буде проводитися дослідження, та періодичність збору даних, а також виділити форми документів, що необхідні для збору даних (наприклад, наступні форми звітності: баланси підприємства за кілька кварталів або років, звіт про майновий стан, звіт про прибутки і збитки, інші форми звітності). Необхідно навести алгоритм обробки й аналізу інформації. Вихідні дані повинні бути приведені в додатках звіту з практики.

5. Огляд різних класів економіко-математичних методів і моделей, що можуть бути використані при розв'язанні даної задачі.

У цьому розділі повинні бути докладно описані різні класи існуючих економіко-математичних методів і моделей, що можуть бути використані при розв'язанні поставленої задачі. Необхідно здійснити вибір найбільш раціональних методів рішення задачі й обов'язково навести алгоритм розв'язання задачі.

6. Рекомендації з використання або розробки відповідного програмного забезпечення для розв'язання задачі.

Необхідно зробити аналіз використання існуючого програмного забезпечення для розв'язання задач підприємства, дати загальну оцінку ступеня його використання. Якщо на підприємстві (або підрозділі) відсутні системи автоматизованої обробки інформації, то необхідно запропонувати й представити на схемі зразкову структуру системи обробки економічної інформації.

Необхідно провести докладний аналіз існуючих пакетів прикладних програм (ППП) і вказати, які з них доцільно застосовувати для розв'язання поставленої в розділі формалізованої економічної задачі. Якщо поставлена задача потребує спеціального програмного забезпечення, необхідно навести відповідні рекомендації.

Висновки.

У висновку необхідно коротко викласти основні результати проходження виробничої практики.

Список літератури

У цьому розділі вказуються ті опрацьовані літературні джерела, що були використані при написанні звіту з практики.

Додатки

Додаток повинен містити основні форми документів, що входять в інформаційне забезпечення задачі, схему документообігу, а також техніко-економічну документацію, перспективні плани підприємства, бізнес-плани, нормативи тощо. Зібрані в додатку дані потім можуть бути використані при проведенні науково-дослідних робіт.

ЗМІСТ

	ст.
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ І СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	4
МЕТА І ЗАДАЧІ ПРАКТИКИ	5
ПРОГРАМА ПРАКТИКИ	8
СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ВИРОБНИЧУ ПРАКТИКУ ТА ЙОГО ЗАХИСТ	10
ЗРАЗКОВИЙ ЗМІСТ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ	11